

Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunto perusopetukseen valmistavan opetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (valmistavan opetuksen lisäopetus, äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärät) muutoksista

Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-5207-2025

31.10.2025

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet

Palautetta ja muutosehdotuksia perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksiin

Kieliverkosto katsoo, että valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistus onnistuu osittain tavoitteessaan täsmentää, keille valmistava opetus on tarkoitettu ja millaista osaamista valmistavan opetuksen aikana tavoitellaan. Katsomme, että valmistavan opetuksen on oltava sitä tarvitsevan oppilaan saavutettavissa riippumatta hänen syntymämaastaan tai asuinpaikastaan. Toivomme, että valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteisiin täsmennetään koulutuksen järjestäjää koskevia velvoitteita ja ohjeita siitä, miten valmistavaa opetusta tulee tarjota sitä tarvitseville. Vain näin oppilaalla on mahdollisuus saavuttaa valmistavalle opetukselle asetettu päätavoite perusopetuksessa tarvittavasta kielitaidosta. Tämä tarkoittaa valmistavan opetuksen riittävää resursointia ja konkreettisia opetusjärjestelyjä sekä niiden avaamista myös opetussuunnitelmatasolla.

Yleisesti pidämme perusteltuna, että kielitaitotasotavoitetta nostetaan luonnoksessa kuvatulla tavalla kehittyvään peruskielitaitoon. Tämä jäsentää myös koulutusjärjestelmän sisäisiä odotuksia perusopetuksessa tarvittavasta kielitaidosta, ja on erityisarvoisen tärkeää, että valmistavaa opetusta sekä valmistavan opetuksen lisäopetusta on aidosti tarjolla ja opetuksen järjestäjät sitoutetaan sen saavutettavaksi tekemiseen.

On hyvä, että siirtymät sekä valmistavasta opetuksesta perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen että perusopetukseen on rakennettu opetussuunnitelman perusteissa joustaviksi. Pidämme myönteisenä myös esiopetuksessa annettavan valmistavan opetuksen huomioimista

opetussuunnitelmassa. Jotta siirtymät ovat sujuvia, opettajat tarvitsevat kuitenkin tarkempaa ohjeistusta kuin *“opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita”* ja että *“opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulunkäyntihistoria”*. Ehdotamme, että opetussuunnitelmaa täsmennetään. Käsittelemme nämä ehdotukset luvun 3.2 kohdalla. Opettajat tulevat myös tarvitsemaan tukea ja ohjeistusta jatkuvaan ja monipuoliseen kielitaidon ja opiskeluvalmiuksien arviointiin, mikäli näistä tehdään kynnyssehtoja perusopetukseen siirtymiselle ja siellä tarjottaville tukitoimille.

Arvostamme erityisesti, kuinka opetussuunnitelmassa otetaan huomioon oppilaiden tarve matemaattisen osaamisen kartuttamiseen valmistavan opetuksen aikana sekä laajasti oppilaan omien äidinkielten taitojen tukeminen.

Seuraavaksi esitämme huomioita alaluvuittain:

Luvut 1–2

Opetussuunnitelman ensimmäisessä virkkeessä puhutaan ”maahanmuuttajista” ja seuraavassa ”ulkomaalaistaustaisista”, kun opetuksen kohderyhmää rajataan. Näillä viitataan erityisesti arkipuheessa eri ryhmiin, ja toivommeakin käsitteellistä yhdenmukaisuutta.

Jos oppilaaksiottokriteerit rajataan syntymämaan perusteella, opetuksen ulkopuolelle jää prosentuaalisesti pieni, mutta valmistavasta opetuksesta hyötyvä joukko. Esiopetuksessa on rajalliset mahdollisuudet tukea heitä, ja esiopetus kestää 700 opetustuntia verrattuna valmistavan opetuksen 900 opetustuntiin. Opetuskielen tukiopetukselle ei myöskään ole vastaavia resursseja. Toivomme, että opetussuunnitelman perusteissa ja niiden käyttövaiheessa selvennetään myös sitä, miten tätä ryhmää jatkossa tuetaan.

3.2 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaluonnoksessa oppilaan osaamista kuvataan suppeammin kuin perusopetuksessa järjestettävän valmistavan lisävuoden opetussuunnitelmaluonnoksessa. Opettaja hyötyisi siitä, että myös valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet olisivat samalla tarkkuudella kuvatessaan kielenopetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Tämä ohjaa opettajaa ja koulutuksen järjestäjää tunnistamaan oppilasryhmän erityistä tarvetta oppia sekä koulun sekä arjen muiden ympäristöjen multimodaaliset tekstilajit ja vuorovaikutuskäytänteet. Esitämme, että tässä yhteydessä opetuksen tavoitteeksi kuvataan Kehittyvän kielitaidon asteikkoa mukailien kehittyvää peruskielitaitoa lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja puhumisen näkökulmista.

Koska valmistavan opetuksen ytimessä ovat oppilaan tarpeet, valmistavan opetussuunnitelmassa tulee mainita suoraan, että se pohjautuu teorialle käyttöpohjaisesta kielenoppimisesta. Tämä tukisi opettajan työtä. Ehdotamme seuraavaa muotoilua POPS:n opetussuunnitelmaa mukaillen:

"Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojen lähtökohtana on käyttöpohjainen kielen oppiminen. Kielitaitoa kehitetään opiskelemalla oppilaalle koulussa ja arjessa merkityksellisiksi tulevia tekstilajeja ja kielenkäyttötilanteita. Niiden avulla opitaan tutkimaan kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä konteksteissaan. Opetus on kielitietoista."

Perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus (luku 5.4.4)

Palaute kuvausten riittävydestä ja mahdolliset muutokset/täydennykset paikallisen opetussuunnitelmatyön näkökulmasta

Luvun johdanto (näistä valitaan jompikumpi):

- Kuvaus on riittävä
- **Kuvausta tulee täydentää/muuttaa seuraavasti:**

Kieliverkosto katsoo, että perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma on tervetullut ja palvelee selkeää tarvetta. Jotta valmistavalle opetukselle asetettu kielitaitotavoite on saavutettavissa, valmistavan lisäopetuksen tulee olla mahdollista; opetuksen järjestäjät täytyy sitouttaa siihen, että oppilaalla on asuinpaikastaan ja syntymämaastaan riippumatta mahdollisuus hankkia perusopetuksessa tarvittava kielitaito. Valmistavan lisäopetuksen kannalta katsomme tämän tarkoittavan sitä, että resurssien kohdistumista seurataan systemaattisesti.

Lisäksi haluamme kiinnittää huomion siihen, että opetussuunnitelman ensimmäisessä virkkeessä puhutaan ”maahanmuuttajista” ja seuraavassa ”ulkomaalaistaustaisista”, kun opetuksen kohderyhmää rajataan. Näillä viitataan erityisesti arkipuheessa eri ryhmiin, ja toivommeakin käsitteellistä yhdenmukaisuutta myös suhteessa POPS:iin, jossa käytetään termeinä ”maahanmuuttajaa” ja ”maahanmuuttajataustaista”. Muuten pidämme valmistavan lisäopetuksen kohderyhmärajausta kehittyvän alkeiskielitaidon omaaviin ja / tai perusopetuksen loppuvaiheeseen perusteltuna. Tämä selventää sitä, että perusopetuksen suorittamiseen edellytetään A2-kielitaitotasoa.

Katsomme, että rakenteellinen joustavuus oppilaan siirtymässä perusopetukseen vaiheittain ottaa oppilaan kokonaisvaltaisesti huomioon. Ennakoimme, että opettajat tulevat tarvitsemaan tukea tällaisiin siirtyimiin liittyvään arviointiin. Yleisesti ottaen kiitämme siitä, että oppilaalla on oikeus samoihin tukitoimiin kuin perusopetuksessa.

Opetuksen tavoitteet ja sisältö (näistä valitaan jompikumpi):

- Kuvaus on riittävä
- **Kuvausta tulee täydentää/muuttaa seuraavasti:**

“Valmistavan opetuksen lisäopetus on kielitietoista opetusta. Opetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisten tekstien yhteiseen tarkasteluun, tekstien tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen sekä oppiainekohtaisen sanavaraston vahvistamiseen.”

Tässä asiayhteydessä kielitietoisuus määrittyy kirjallisten tekstien parissa työskentelyksi. Näin määritelmä on ristiriitainen POPS 2014 kielitietoisuuden määritelmän kanssa. Ehdotamme, että kuvausta muutetaan siten, että opetuksessa keskitytään tekstien ohessa myös koulun tyypillisiin vuorovaikutuskäytänteisiin ja yhdenmukaisesti POPS 2014 määritelmän kanssa.

“Oppilaalle laadittavassa suunnitelmassa kuvataan tarkemmin opetuskielen peruskielitaidon opetuksen tavoitteet niissä oppiaineissa, joissa valmistavan opetuksen lisäopetusta annetaan sekä muut mahdolliset valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteet.”

Valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa vastaavaan oppilaskohtaiseen suunnitteluun tarjotaan runkoa, jota ehdotamme hyödynnettäväksi myös tässä.

Opetukseen ohjaaminen ja opetuksen järjestäminen (näistä valitaan jompikumpi):

- Kuvaus on riittävä
- **Kuvausta tulee täydentää/muuttaa seuraavasti:**

“Oppilaalle laaditaan suunnitelma opintoja varten opettajien yhteistyönä. Suunnitelmassa täsmennetään oppilaan opetuskielen opetuksen tavoitteet erityisesti niissä oppiaineissa, joissa valmistavan opetuksen lisäopetusta annetaan.”

Edellä esitetty kommentti jonkinlaisesta rungosta tukisi opettajia myös tässä. Arvostamme, kuinka opetussuunnitelma korostaa opettajien välistä yhteistyötä sekä mahdollisuuksia samanaikais- ja yhteisopettajuuteen. Uskomme kuitenkin, että opettajat tarvitsevat opetussuunnitelmatasoista tukea siihen, miten oppilaan kielitaidon kehittymistä ja valmiuksia siirtyä perusopetukseen arvioidaan jatkuvasti ja monipuolisesti. Myös käyttöönottovaiheessa olisi ensiarvoisen tärkeää tarjota opettajille tukea siihen, miten arviointia tehdään, jotta opettajilla säilyy mahdollisuus ottaa oppilaan tavoitteet huomioon sekä mahdollistaa tavoitellut joustavat siirtymät.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen opetussuunnitelman perusteet

Suomi/Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Palautetta ja muutosehdotuksia S2-opetussuunnitelman perusteiden osittaiseen muutokseen

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän järjestämiseen vaikuttavat sekä huoltajan oikeus valita oppimäärä että kuntien vaihtelevat mahdollisuudet ja resurssit tarjota S2-opetusta. Tätä taustaa vasten opetussuunnitelmaan ehdotetut muutokset selventävät opetuksen järjestäjälle, missä vaiheessa S2-oppimäärästä siirrytään S1-oppimäärään.

Siirtymävaihe jättää opetuksen järjestäjälle sekä opettajille suuren harkintavallan kielitaidon riittävyden ja merkittävien puutteiden arvioinnissa, ja siksi toivomme, että opetussuunnitelmaan liitetään maininta siitä, että oppimäärän tarkoituksenmukaisuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. On ennakoitavaa, että kouluilla ja opettajille on tarve saada tähän tukea. Kiitämme eri oppimäärien opettajien välisen yhteistyön tarpeen kuvaamisesta OPS-tasolla, ja tätäkin vasten toivomme, että opettajat saavat tukea kielitaidon kehittymisen jatkuvaan arviointiin laajemmin kuin mekaanisella arviointityökalulla.

“Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen taidon kehittymistä sekä suomen kieleen ja suomalaiseen yhteiskuntaan sosiaalistumista ja kotoutumista.”

Monet S2-oppimäärään osallistuvat ovat Suomessa syntyneitä Suomen kansalaisia tai Suomessa tilapäisesti asuvia. Onko heidän tavoitteensa ’kotoutua’? Toivomme, että tätä kohtaa muutetaan yhdenmukaisesti POPS:n muiden osien kanssa seuraavalla tavalla: *”Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan kehittyvää suomen kieltä, kirjallisuuden ja muun kulttuurin tuntemusta sekä suomalaisen yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi kasvamista.”* Tämä toisi oppiaineen erityistehtävän kuvaukseen myös siitä tällä hetkellä puuttuvan kirjallisuuden ja kulttuurin, jotka aiemmassa versiossa olivat.

“Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteiskunnassa.”

Kiitämme monilukutaidon nostamisesta osaksi oppimäärän erityistä tehtävää, mutta näin määriteltynä monilukutaidosta jäävät uupumaan muut muotokielet ja monimodaalisuus, joita oppilas tarvitsee suunnistaessaan nykyisessä tekstualisoituneessa maailmassa. Muihin muotokieliin ja monimodaalisuuteen

kuuluvat esimerkiksi kuvanlukutaito, joka kuuluu osaksi monilukutaitoa POPS:n laajalaisessa osaamisessa. Kiitämme myös oppilaan osaamisen yksityiskohtaisesta kuvauksesta, mutta toivoisimme siihen lisättävän myös tiedon hallinnan.

Opetussuunnitelmaluonnoksessa lähdetään siitä oletuksesta, että S2-oppimäärä on väliaikainen. On kuitenkin oppilaita, joiden etu (Pol 3a) on se, että he opiskelevat S2-oppimäärässä koko perusopetuksen ajan. Ehdotamme tämän takia seuraavia tarkennuksia siihen, miten oppimäärän valintaan ja siirtymiin ohjeistetaan opetussuunnitelmassa:

”Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää,

- *jos oppilaan suomen kielen taito ei anna vielä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun tai*
- *jos oppilas tarvitsee vielä suomen kielen peruskielitaidon vahvistamista eri oppiaineiden opiskelua varten.”*

Ranskalaisten viivojen esitysjärjestys on vaihdettu. Toivomme myös selkeytystä siihen, missä määrin oppilaan peruskielitaidon vahvistaminen on S2-oppimäärän tehtävä ja missä määrin opetuskielen tukiopetuksen. Muotoilun taustalla on varmasti oppilaan etu, mutta tällaisenaan altis ristiriitaisille tulkinnoille siitä, tuleeko S2-opetuksessa opettaa muiden tiedonalojen kieltä vai keskittyä sen omaan erityistehtäväänsä kielen ja kulttuurin opetuksessa.

Koulutuksen järjestäjillä ja opettajilla on varmasti laaja tarve tuelle, kun oppimäärän valintaa tehdään. He tarvitsevat tähän laajempaa tukea kuin mekaanisen arviointityökalun, ja siksi maininnat oppimäärän tarkoituksenmukaisuuden säännöllisestä arvioinnista ovat tärkeitä, kuten olisi myös mahdollisuus siirtyä takaisin S2-oppimäärään, jos siirtymä osoittautuu liian aikaiseksi.

Kyseenalaistamme kuitenkin, mitä *”riittävä suomen kielen taito eri kielitaidon osa-alueilla ja eri tiedonalojen kielissä”* tässä tarkoittaa. Jotta opetussuunnitelmat olisivat keskenään linjakkaita, olisi johdonmukaista määritellä tarkemmin, millaisella osaamisella oppilas on valmis siirtymään. Erityisesti eri tiedonalojen kielten osaamisen riittävyys jää avoimeksi. Luonnoksesta ei välity yhdenmukainen linjaus siitä, millaista on riittävä tiedonalojen kielten hallinta. Ehdotamme, että opetussuunnitelmassa puhutaan mieluummin *”valmiuksista oppia eri tiedonalojen kieltä”*, sillä se vastaa POPS:n tavoitetta siitä, että perusopetuksen aikana oppimäärästä huolimatta otetaan haltuun eri tiedonalojen käytänteitä.

Ehdotamme seuraavaa lisäystä: *”Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärään siirtymävaiheessa voidaan hyödyntää yhteis- ja samanaikaisopettajuutta.”* Luonnoksessa puhutaan vain yhteisopettajuudesta.

Suomen/Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Palautetta ja muutosehdotuksia S1-opetussuunnitelman perusteiden osittaiseen muutokseen

”Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksessa tehdään jatkuvaa yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän sekä tarvittaessa muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien opettajien kanssa.”

Poistaisimme ”tarvittaessa”. Jos koulussa on tarjolla muita äidinkieli ja kirjallisuus - oppimääriä, on yhteistyö tarve jatkuvaa.

“Yhteistyössä kotien, muiden oppiaineiden opetuksen sekä mahdollisen oman äidinkielen opetuksen kanssa suomen kieli ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellisiä ja kulttuurisia identiteettejään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.”

Miksi tämä ei jatku samoin kuin S2-oppimäärässä: *“Kielellisten identiteettien rakentamiseen liittyy luontaisesti monikielisyys. Suomen perustuslain 17§ mukaan kaikilla kieliryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”*

Luonnoksesta ei välity yhdenmukainen linjaus siitä, millaista on riittävä tiedonalojen kielten hallinta. Ehdotamme, että opetussuunnitelmassa puhutaan mieluummin ”valmiuksista oppia eri tiedonalojen kieltä”, sillä se vastaa POPS:n tavoitetta siitä, että perusopetuksen aikana oppimäärästä huolimatta otetaan haltuun eri tiedonalojen käytänteitä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luku 10 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Palautetta ja muutosehdotuksia perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden luvun 10 muutoksiin

Luvussa 10 käsitellään oppimäärän valintaan liittyviä ehtoja. Luvussa tehtävät linjaukset selventävät, että S2-oppimäärällä on oma tehtävänsä ja että tiedonalojen kieliä voidaan opiskella osana opetuskielen tukiopetusta. Tämä mahdollistaa tuen tarjoamisen oppilaalle tarvittaessa koko perusopetuksen ajan, ja pidämme tätä tarpeellisena muotoiluna.

Muita näkemyksiä ja kehittämisehdotuksia

Muita näkemyksiä ja kehittämisehdotuksia S1- ja S2-oppimäärien ja luvun 10 perusteluonnoksista

Lausunnon tiivistelmä keskeisistä sisällöistä

Opetussuunnitelmatyön uudistuksen taustalla on tavoite lisätä joustoa valmistavan opetuksen keston sijaan, että se voi jatkua kahteen vuoteen, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi oppilaan riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Jousto on tärkeä ja perusteltu. Huolta kuitenkin herättää kuntien sitouttaminen opetuksen järjestämiseen tilanteessa, jossa osa kunnista on luopunut valmistavan opetuksen järjestämisestä tai se toteutetaan täysin tavallisiin luokkiin integroituna ja ilman lisäresursseja, esimerkiksi ilman toista opettajaa. Erityisesti nyt uutena perustettavaa valmistavaa lisäopetusta on tarkasteltava systemaattisesti ja avoimesti, jotta resurssit kohdistetaan tukea tarvitseviin oppilaisiin.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen uudistuksessa arvokasta on pyrkimys lisätä oppimäärän valinnan kriittistä arviointia ja rohkaista oppilaan siirtymistä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun silloin, kun oppimäärän vaihtaminen on hänen kannaltaan perusteltua.

Pidämme työryhmän esityksen lailla erittäin tärkeänä, että siirtyminen oppimäärien välillä on toteutettavissa joustavasti ja että se perustuu jatkuvaan arviointiin ja opettajien yhteistyöhön. S2-opetuksella on kuitenkin myös omat erityistehtävänsä, eikä siirtyminen S1-oppimäärään voi olla sen ainoa prioriteetti tai tehtävä. On huomioitava, että osalle oppilaista S2-oppimäärä on koulupolun loppuun saakka paras vaihtoehto ja myös tätä polkua tulee tukea ja arvostaa sekä opetuksen järjestämisessä että myöhemmissä siirrymissä.

Siirtymät valmistavasta opetuksesta perusopetukseen, valmistavan opetuksen perusopetuksessa järjestettävästä lisäopetuksesta perusopetukseen ja perusopetuksen sisällä oppimäärästä toiseen on kuvattu luonnoksissa joustaviksi. Ne jättävät kuitenkin opettajille runsaasti tulkinnanvaraa siinä, mitä riittävä kielitaito on. Perusteissa on otettava huomioon, että oppilaan kielitaidon ja kielellisten opiskeluvälineiden jatkuva sekä monipuolinen seuranta ja arviointi edellyttävät selkeitä sopimuksia siitä, ketkä arviointia toteuttavat sekä missä vaiheissa ja miten arviointia toteutetaan. Esimerkiksi erillinen testi voi toimia tarkoituksenmukaisen oppimäärän arvioinnin apuna, mutta se ei korvata jatkuvaa arviointia. Lisäksi on varmistettava tiedon jakaminen oppilaan huoltajien kanssa oppimäärän valintaa koskevan päätöksenteon tueksi.

Valmistavan opetuksen kannalta pidämme jatkuvaa ja monipuolista arviointia koskevaa kirjausmuutosta selkeyttävänä: on tärkeää tehdä havainnointia ja kerätä näyttöä monipuolisilla menetelmillä sekä valmistavan opetuksen aikana että sen päättyessä.

Kiitämme kautta linjan pyrkimyksestä ottaa huomioon, että oppilaalla on historiansa kautta monenlaista osaamista eikä vain koulutusjärjestelmän tunnistamia puutteita siinä. Toivomme, että opetussuunnitelmatekstit luetaan vielä kertaalleen tämä mielessä pitäen.